

НАШІ КОЛЕГИ

Михайло Слободяник,

д. і. н., декан факультету документних комунікацій та міжнародної інформації
Київського національного університету культури і мистецтв

Наталя Миколаївна Кушнарєнко

Висвітлюється життєвий і творчий шлях Н. М. Кушнарєнко — доктора педагогічних наук, професора, декана факультету бібліотекознавства та інформатики, завкафедрою книгознавства і фондознавства Харківської державної академії культури.

Бувають зустрічі, які поступово переростають у багаторічну дружбу й співробітництво. Такою була моя зустріч з Наталею Кушнарєнко у 1978 р. в Московському інституті культури (нині Московський державний університет культури і мистецтв), де ми, молоді українські науковці, навчалися в аспірантурі. Продовжувалося спілкування на професійних нарадах, наукових конференціях, де обговорювалися й вирішувалися актуальні проблеми бібліотечно-інформаційної діяльності та освіти.

Нині Наталя Миколаївна Кушнарєнко — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри книгознавства й фондознавства (донедавна документознавства), декан факультету бібліотекознавства та інформатики Харківської державної академії культури (ХДАК), дійсний член Міжнародної академії інформатизації, заслужений працівник культури України.

Н. М. Кушнарєнко народилася 21 жовтня 1950 р. в сім'ї шахтарів. Близьку закінчивши середню школу в м. Інгупець Дніпропетровської обл., вона поступає на бібліотечний факультет Харківського державного інституту культури — єдиного на той час вищого навчального закладу бібліотечно-бібліографічного профілю. Саме тут

прийшла впевненість у правильності вибору майбутньої професії. Відомі вчені й педагоги Є. П. Тамм, В. Т. Витяжков, І. І. Корнейчик, Д. А. Кумок та багато інших викладачів прищепили їй повагу до своєї професії та наукової праці. Відтоді все її життя пов'язане з ХДАК. По закінченні інституту в 1972 р. тут вона починає науково-педагогічну діяльність як асистент, успішно проходить усі сходинки професійного росту.

Особливий етап у становленні Н. М. Кушнарєнко як вченого — аспірантура Московського інституту культури. В 1979 р. вона захистила кан-

дидатську дисертацію на тему «Координація комплектування фондів в умовах централізації мережі масових бібліотек». У науковому плані — це відкриття закономірностей координації і профілювання у формуванні єдиних фондів ЦБС. Доленосною в ці роки була зустріч Наталі Миколаївни з провідним російським бібліотекознавцем Юрієм Миколайовичем Столяровим (з часом науковий керівник її кандидатської, а потім і докторської дисертацій, наставник). Вона творчо сприйняла стиль його науково-педагогічної діяльності, який вирізнявся багаторічною науковою продуктивністю, новаторством, готовністю до дискусій і в професійній пресі, і у відкритому спілкуванні. Роль його наукової школи в становленні молодого українського вченого безперечна, як і те, що Н. М. Кушнарєнко стала засновником

© Слободяник М. С., Київ, 2000

і лідером власної наукової школи, відомої своїми талановитими учнями не лише в Україні, а й далеко поза її межами.

Повернувшись до Харкова після аспірантури, Наталя Миколаївна активно розробляє нові навчальні дисципліни, творчо працює зі студентами, очолює регіональну НДР «Краєзнавчий фонд обласних універсальних наукових бібліотек України», тісно співпрацює з Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка, іншими бібліотеками та ВНЗ культури країни, завідує кафедрою бібліотечних фондів і каталогів ХДІК (1987—1989 рр.).

З 1989 р. вона навчається в докторантурі і після її закінчення першою як український вчений захищає докторську дисертацію з теми «Бібліотечне краєзнавство: теоретико-методологічний аспект» (провідна установа на захисті — Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, відділ бібліотекознавства, який я в той час очолював).

Наталі Миколаївні належить пріоритет у зачаткуванні нового наукового напрямку — бібліотечного краєзнавства, створенні його науково-теоретичних засад. Вона вперше розробила і нову навчальну дисципліну «Бібліотечне краєзнавство», згодом введена в навчальний процес більшості інститутів культури СНД. Її навчальні посібники «Історія бібліотечного краєзнавства» (Х., 1993), «Краеведческая деятельность библиотеки» (М., 1993), «Бібліотечні фонди» (Х., 1993) високо оцінені фахівцями. Науковий пріоритет Н. М. Кушнарєнко у дослідженні проблем бібліотечного краєзнавства визнали такі провідні вчені, як Р. С. Гіляревський, М. С. Карташов, Ю. М. Столяров, Н. І. Тюліна та ін. У термінологічному словнику «Библиотечное краеведение», (1999, Санкт-Петербург) міститься значна кількість посилань на базові поняття та найважливіші наукові результати Н. М. Кушнарєнко в галузі бібліотечного краєзнавства.

У 1993 р. Наталя Миколаївна очолила кафедру бібліотечних фондів і каталогів ХДІК. Згодом вона не лише змінює її назву, а й напрями наукової та освітньої діяльності. Так, перша в Україні кафедра документознавства починає розробляти оригінальні навчальні дисципліни, авторські підручники, навчальні посібники з документознавства, аналітико-синтетичної обробки документів, бібліотечних інформаційно-пошукових систем, документних потоків і масивів та ін.

Досвідчений педагог, проф. Н. М. Кушнарєнко у 1997 р. видає перший в Україні та країнах СНД підручник «Документознавство», появу якого широко вітали Ю. М. Столяров, В. І. Терьошин, Г. М. Швецова-Водка, Г. С. Кулешов. Праця була підтвердженням першості українських фахівців

у розробці цієї навчальної дисципліни. За підручник Наталю Миколаївну нагороджено премією та дипломом виставки-ярмарку науково-педагогічних ідей «Освіта Харківщини» у номінації «Кращий підручник». У 2000 р. вийшло друге його видання. Не меншим попитом користується й інша її праця — «Організація та методика науково-дослідницької діяльності» (у співавторстві з проф. В. М. Шейко), друге видання якого планується на 2001 р.

У 1994 р. Н. М. Кушнарєнко очолює факультет бібліотекознавства й інформатики ХДАК і як декан докладає багато зусиль щодо реформування вищої бібліотечно-бібліографічної освіти, ініціює відкриття в ХДАК нової спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», модернізує навчальний процес на базі нових освітніх та інформаційних технологій, розробляє концепцію підготовки кадрів, освітньо-професійні програми, кваліфікаційні характеристики бакалаврів, спеціалістів і магістрів. Вона обґрунтовує необхідність відкриття в ХДАК у 1994 р. аспірантури, а в 1996 р. — докторантури та спеціалізованої вченої ради зі спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство», очолює як відповідальний редактор фахове видання «Вісник Харківської державної академії культури».

Вона керує роботою аспірантів, докторантів, як член фахової ради Міністерства культури і мистецтв України бере активну участь в атестації ВНЗ зі спеціальності «Бібліотекознавство і бібліографія», «Документознавство та інформаційна діяльність», є головою спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій, входить до складу редколегій ряду професійних журналів країни, програмних комітетів міжнародних конференцій і семінарів. Утвердження і визнання Н. М. Кушнарєнко визначено вагомим науковим доробком. Вона — автор понад 180 публікацій, відомих широкому бібліотечному загалу.

Особливе місце в житті Наталі Миколаївни посідають студенти, яким вона віддає всі свої знання, науковий і життєвий досвід. А ті у відповідь широко шанують свого декана, тісно співпрацюють з нею. Не випадково, що за рейтингом популярності в 1999 р. її визнано переможцем обласного конкурсу «Вища школа Харківщини» в номінації «Кращий декан». Того ж року за вагомий внесок у розвиток національної культури, високорезультативну діяльність, спрямовану на підготовку фахівців у галузі культури, Указом Президента України їй було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

На шляху до визнання у долі Н. М. Кушнарєнко траплялись і досі існують труднощі й

перешкоди. Однак про них вона не любить говорити, як і про те, що, за результатами дослідження Американського бібліографічного інституту в 1998 і 1999 рр., за видатні досягнення у роботі, особистий приклад і заслуги її визнано кращою жінкою року.

Наталія Миколаївна на злеті своїх творчих сил. Їй не завадили набуті невпинною працею наукові ступені та звання, високі посади й нагороди. Вона — людина, симпатії і тяжіння до якої незмінні в усі часи: і в пору молодості, і в пору зрілості. Щиро бажаючи їй здоров'я і творчих успіхів, впевнені, що наступні роки відкриють нові грані її особистості: вченого, педагога, громадянина.

**Список основних наукових та навчально-методичних праць
Н. М. Кушнарєнко**

1977

Общетеоретические проблемы координации и кооперирования в комплектовании библиотечных фондов: постановка вопроса // Теория и практика библиотечно-библиографического строительства в СССР: Межвуз. сб. тр. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1977. — С. 180—195.

1978

Принципиальный подход к определению критерия эффективности координированного комплектования библиотечных фондов // Материалы IV Всесоюзной научно-теоретической конференции аспирантов вузов и НИИ М-ва культуры СССР, г. Тбилиси, 13—15 мая 1978 г. — Тбилиси, 1978. — С. 676—679.

1979

Актуальные проблемы комплектования фондов научных библиотек зарубежных стран // Библиотечное ведение и библиогр. за рубежом. — 1981. — Сб. 82. — С. 85—89. — Рец. на кн.: Ступникова Т. С. Комплектование фондов научных библиотек за рубежом: некоторые аспекты теории и практики. — М., 1979. — 208 с.

О соотношении терминов «координация комплектования» и «кооперирование комплектования» в современной библиотечной литературе // Проблемы упорядочения и стандартизации терминологии библиотечного ведения и смежных наук: Терминология библиотечного дела: Сб. науч. тр. / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина. — М., 1979. — С. 33—43.

Проблемы координации комплектования фондов централизованных систем сельских библиотек // Актуальные проблемы развития культуры и искусства на современном этапе: Тез. докл. аспирант. конф., апр. 1979 г. / Ленингр. гос. ин-т культуры. — Л., 1979. — С. 11—14.

Розвиток ідеї координації комплектування бібліотечних фондів у вітчизняному бібліотечному вченстві // Бібліотекознавство і бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1979. — Вип. 19. — С. 81—88.

1980

До питання координації комплектування бібліотечних фондів централізованих систем з бібліотеками інших систем і відомств // Бібліотекознавство і бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1980. — Вип. 20. — С. 80—84.

Методика координированного комплектования библиотечных фондов // Эффективность библиотечного, справочно-библиографического, информационного обслуживания специалистов: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1980. — С. 135—146.

Ю. В. Григорьев // Сов. библиотечное ведение. — 1980. — № 4. — С. 101—102. (в соавт. с Надольской Т. В.)

Развитие координации комплектования библиотечных фондов // Библиотечное дело в Белоруссии (1919—1979 гг.): Сб. ст. / Мин. ин-т культуры и др. — Минск, 1980. — С. 118—125.

1981

Концепция общего, особенного и единичного в интересах читателей как методологическая основа координации комплектования фондов ЦБС // Актуальные вопросы деятельности учреждений культуры и искусства в современных условиях: Тез. докл. респ. науч.-теорет. конф. — К., 1981. — С. 273—274.

Межведомственная координация комплектования библиотечных фондов на современном этапе // Задачи дальнейшего развития социалистической культуры и искусства в свете решений XXVI съезда КПСС: Тез. докл. респ. науч.-теорет. конф. преподавателей и аспирантов вузов культуры и искусства, 23—25 сент. 1981 г. / Харьк. ин-т искусств им. И. П. Котляревского. — Х., 1981. — С. 101—103.

Розвиток мережі бібліотечних колекторів на Україні (1917—1937 рр.) // Бібліотекознавство і бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1981. — Вип. 21. — С. 65—73.

1983

Визначення ефективності координації комплектування бібліотечних фондів // Бібліотекознавство і бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1983. — Вип. 23. — С. 96—101.

1984

Дьяченко Н. В., Кушнарченко Н. Н. Научно-исследовательская работа студентов — важный фактор повышения качества подготовки библиотечных кадров: Межвуз. сб. науч. тр. // Развитие творческой активности студентов вузов культуры и искусства / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1984. — Раздел 2. — С. 26—35.

1985

Методические указания к выполнению курсовой работы по библиотечным фондам и каталогам для студентов стационара библиотечного факультета / Харьк. гос. ин-т культуры; Сост. Г. В. Горбачева, Н. Н. Кушнарченко. — Х., 1985. — 20 с.

Организация научно-исследовательской работы студентов: Метод. разработка в помощь студентам / Харьк. гос. ин-т культуры; Сост. Н. В. Дьяченко, Н. Н. Кушнарченко. — Х., 1985. — 34 с.

1986

Дьяченко Н. В., Кушнарченко Н. Н. Организация научно-исследовательской и художественно-творческой работы студентов вузов культуры и искусств: Рекомендации организаторам НИРС / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1986. — 36 с.

Комплектування фонду художньої літератури в ЦБС УРСР // Бібліотекознавство і бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1986. — Вип. 26. — С. 57—62.

Фонд краеведческой литературы в системе фондов областной универсальной научной библиотеки / Харьк. гос. ин-т культуры и др. — Х., 1986. — 15 с.

1987

Библиотечные фонды: Метод. указания к проведению лаб. и практ. занятий / Харьк. гос. ин-т культуры; Сост. Е. П. Тамм, Н. Н. Кушнарченко. — Х., 1987. — 28 с.

Дьяченко Н. В., Кушнарченко Н. Н. НИРС в вузах культуры // Вестн. высш. шк. — 1987. — № 8. — С. 52—54.

О понятии «организация библиотечного фонда» // Современные тенденции развития библиотечных фондов: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1987. — С. 119—127.

1988

[О работе 40-й научной конференции Харьковского государственного института культуры]: Сообщ. // Сов. библиотековедение. — 1988. — № 5. — С. 87—88.

Библиотечное краеведение в системе профессиональной подготовки будущих библиотекарей

// Актуальные проблемы подготовки кадров в области искусства и культуры в свете перестройки высшего и среднего специального образования: Тез. докл. респ. науч.-теорет. конф. / Киев. гос. ин-т культуры им. А. Е. Корнейчука. — Николаев, 1988. — Секция библиотековедения и библиографии. — С. 45—46.

Методические указания к выполнению курсовой и дипломной работы для студентов библиотечного факультета / Харьк. гос. ин-т культуры; Сост.: Г. М. Брагина, И. А. Вовченко, Н. Н. Кушнарченко. — Х., 1988. — 18 с.

Науково-дослідна робота студентів: деякі аспекти перебудови // Бібліотекознавство і бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1988. — Вип. 28. — С. 19—25.

Организация библиотечных фондов и каталогов: Программа курса и метод. материалы для слушателей ФПК / Харьк. гос. ин-т культуры; Сост: Э. Т. Карачинская, Н. Н. Кушнарченко, В. А. Мильман и др. — Х., 1988. — 24 с. — Сост. также: В. В. Седых, В. К. Удалова.

1989

Формирование краеведческих фондов областных библиотек // Сов. библиотековедение. — 1989. — № 5. — С. 43—50.

Богданова В. П., Кушнарченко Н. Н., Ярошик В. А. Новое издание учебника по краеведческой библиографии // Сов. библиотековедение. — 1990. — № 5. — С. 73—76. — Рец. на кн.: Мамонтов А. В., Щерба Н. Н. Краеведческая библиография: Учеб. для библ. фак. ин-тов культуры и пед. вузов / Под ред. Н. Н. Щербы. — 2-е изд., доп. и перераб. — М.: Кн. палата, 1989. — 216 с.

1990

Краеведение — конспект эпохи // Библиотекарь. — 1990. — № 12. — С. 23—25.

Кушнарченко Н. Н. Краеведческая деятельность библиотек: сущность и структура // Проблемы культуры в условиях Сибири и перестройки: Тез. докл. респ. науч. конф. / Кемеров. гос. ин-т культуры. — Кемерово, 1990. — Ч. 4: Библиотека и общество. — С. 141—143.

Краеведческая деятельность библиотек в условиях демократизации // Демократизация как важнейшее условие развития культуры: Тез. докл. и выступлений к предстоящей науч.-практ. конф. / Алтайс. гос. ин-т культуры. — Барнаул, 1990. — Ч. 4, разд. 3: Демократизация педагогического процесса в учебных заведениях культуры. — С. 36—38.

Краеведческая подготовка студентов в системе библиотечного образования // Пути интеграции обучения с практикой культурпросветучреждений в

условиях перестройки высшего образования в стране: Тез. докл. науч.-практ. конф. / Восточ.-Сибир. гос. ин-т культуры. — Улан-Удэ, 1990. — С. 10—12.

Краеведческие фонды библиотек УССР: комплексный анализ и пути оптимизации // Перспективы развития библиотечного дела в Украинской ССР: Тез. докл. и сообщ. респ. науч. конф., 16—18 окт. 1990 г. — К., 1990. — Ч. 1. — С. 53—56.

О краеведческой подготовке будущих библиотекарей // Кадры культуры и проблемы их подготовки: Материалы межвуз. науч.-практ. конф., посвящ. 60-летию МГИК / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1990. — С. 97—98.

О соответствии краеведческих фондов областных библиотек потребностям читателей // История культуры советского общества: Тез. докл. Всесоюз. науч. конф. «Национальные и социально-культурные процессы в СССР» / Омск. гос. ун-т. — Омск, 1990. — С. 61—63.

Региональные центры по обеспечению краеведения // Сов. библиотековедение. — 1990. — № 4. — С. 46—53.

Роль библиотек в формировании у населения потребности в краеведческих документах // Проблемы формирования культуры чтения: Тез. докл. I межвуз. науч. конф., 27—28 нояб. 1990 г. / Тамбов. гос. ин-т культуры. — Тамбов, 1990. — С. 25—27.

1991

Библиотечный фонд: Метод. разраб. к выполнению семин., практ., лаб. и контрол. работ для студентов дневного отд-ния / Моск. гос. ин-т культуры; Сост.: Е. П. Арефьева, Л. Н. Герасимова, О. Н. Кокойкина и др. — М., 1991. — 100 с. — Сост. также: Н. Н. Кушнарєнко, А. В. Маркина, Т. В. Надольская, С. П. Фунтикова, Ю. Н. Столяров, В. И. Терешин.

Карачинская Э. Т., Кушнарєнко Н. Н. О самостоятельной работе студентов при изучении библиотечных фондов и каталогов // Совершенствование преподавания курсов «Библиотечные фонды» и «Библиотечные каталоги»: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1991. — С. 69—76.

Краеведческая подготовка библиотекаря в процессе вузовского обучения // Подготовка библиотечно-библиографических кадров на современном этапе: Сб. науч. тр. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1991. — С. 62—69*.

Оптимизация краеведческой деятельности библиотек // Библиотека — информация — наука: Тез. докл. и сообщ. респ. науч. конф. — К., 1991. — С. 39—41*.

Роль библиотек в консолидации населения края // Культура. Творчество. Человек: Тез. Всерос. респ. науч. конф. — Самара, 1991. — С. 14—16.

Кушнарєнко Н. Н., Седых В. В. Сводные краеведческие каталоги областных библиотек // Сов. библиотековедение. — 1991. — № 3. — С. 54—60.

Территориальные границы библиотечного краеведения: гуманитарный подход // Актуальные проблемы возрождения духовности, развития народного художественного творчества и подготовки кадров в вузах культуры: Материалы респ. науч.-практ. конф., 24—26 дек. 1991 г. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1991. — Ч. 3. — С. 10—12.

Краєзнавчі фонди обласних бібліотек УРСР: склад і використання // Бібліотекознавство і бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб. — Х., 1991. — Вип. 30. — С. 80—86.

1992

Краєзнавча діяльність бібліотек // Бібліотекознавство і бібліогр.: Наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — Вип. 31. — С. 3—11.

1993

Бібліотечне краєзнавство як засіб підвищення національної самосвідомості народу // Культура України: Зб. ст. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1993. — С. 129—139.

Бібліотечне краєзнавство: Прогр. курсу для студ. бібл. ф-ту / Харк. держ. ін-т культури; Уклад.: В. П. Богданова, Н. М. Кушнарєнко. — Х., 1993. — 28 с.

Васильченко М. П., Кушнарєнко Н. М., Мільман В. А. Бібліотечні фонди: Навч. посіб. з дисципліни «Орг. бібл. фондів і каталогів» для підготов. молодих спеціалістів вищ. навч. закл. — Х.: Основа, 1993. — 152 с.

Історія бібліотечного краєзнавства в Україні: Навч. посіб. для студ. вузів та уч-щ культури / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1993. — 112 с.

Краеведческая деятельность библиотеки: Учеб. пособие / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1993. — 89 с.

1994

Документознавство: Прогр. курсу для спеціалістів з спец. «Бібліотекознавство і бібліогр.» / Харк. держ. ін-т культури; Уклад.: Н. М. Кушнарєнко, В. А. Мільман. — Х., 1994. — 20 с.

Бібліотечне краєзнавство як сфера діяльності // Культура України: Зб. ст. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1994. — Вип. 2. — С. 119—125.

Фонд «Україніка»: проблеми формування //

Культура України: історія і сучасність: Тези доп. міжнар. наук.-теорет. конф., 25–26 жовт. 1994 р. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1994. — С. 110–112.

Основи документознавства: Прогр. курсу для бакалавра з спец. 05.20 «Бібліотекознавство і бібліогр.» / Харк. держ. ін-т культури; Уклад.: Н. М. Кушнарєнко, В. А. Мільман. — Х., 1994. — 16 с.

Интеграция библиотечной и библиографической краеведческой подготовки библиотекарей // Развитие библиотечного образования в России: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1994. — С. 111–123.

Краеведческое «поле» в библиотечной сфере // Библиотековедение. — 1994. — № 5. — С. 106–112.

1995

Бібліотечне краєзнавство: сфера діяльності і предмет викладання // Бібл. вісн. — 1995. — № 6. — С. 4–6.

Библиотечно краеведение: сущность и структура // Книга: Исслед. и материалы: Сб. / Рос. Кн. палата. — М., 1995. — Сб. 67. — С. 71–81.

«Культурные гнезда» на дереве российской жизни: в провинции не забыты вековые традиции // Библиотека. — 1995. — № 1. — С. 61–64.

1996

Кушнарєнко Н. М., Сєдих В. В. Становлення та розвиток українознавчих фондів у бібліотеках України // Культура України: Зб. ст. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1996. — Вип. 3. — С. 167–176.

1997

Бібліотечне краєзнавство: сутність і структура // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 5. — С. 10–11.

Документоведение: Учеб. для студентов ин-тов культуры / Отв. ред. В. Н. Шейко; Харьк. гос. ин-т культуры. — Х., 1997. — 386 с.

Навчальна дисципліна «Документознавство» в системі підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 12. — С. 21–22.

Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Підготовка

фахівців у галузі документознавства та інформатики: здобутки і проблеми // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 6. — С. 23–25.

Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Микола Андрійович Низовий — педагог, статистик друку, вчений // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 7. — С. 29–30.

1998

Бібліотечне краєзнавство: Прогр. курсу та метод. матеріали до семінар. і практ. занять зі спец. «Бібліотекознавство і бібліогр.» / Харк. держ. акад. культури. Каф. документознавства; Уклад. Н. М. Кушнарєнко. — Х.: ХДАК, 1998. — 62 с.

Кушнарєнко Н. Н., Соляник А. А. Высокое призвание: К 60-летию со дня рождения и 30-летию творч. деятельности Ю. Н. Стоярова // Науч. и техн. б-ки. — 1998. — № 10. — С. 51–56.

Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Прогр. курсу для аспірантів і пошукувачів / Харк. держ. акад. культури. Каф. документознавства; Уклад. Н. М. Кушнарєнко. — Х.: ХДАК, 1998. — 19 с.

Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підруч. для вищих навч. закл. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 1998. — 287 с.

1999

Концепція підготовки менеджерів видавничої справи в Харківській державній академії культури // Вісник Кн. палати. — 1999. — № 8. — С. 17–19. (В співавт. з Сищенко С. В.)

Перспективи підготовки документознавців-менеджерів інформаційних систем // Вісник Кн. палати. — 1999. — № 4. — С. 24–27. (В співавт. з Соляник А. А.)

Підготовка нової генерації бібліотечних фахівців: стан та перспективи // Вісник Кн. палати. — 1999. — № 4. — С. 19–21. (В співавт. з Шейко В. М.)

2000

Документоведение: Учеб. для студентов ин-тов культуры. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Знання, 2000. — 459 с.